

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de 'Leeswijzer profielen Natura 2000 versie 2026', waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

A125 Meerkoet (*Fulica atra*)

A. Algemeen

1. Kenschets

1.1 Beschrijving

De meerkoet (lengte 36-42 cm) is een geheel zwarte ralachtige met een witte snavel en voorhoofdsschild. Verder heeft hij grijsgroene poten en rode ogen. De meerkoet is in Nederland een zeer talrijke broedvogel en doortrekker en wintervogel in zeer groot aantal. De in Nederland broedende meerkoeten overwinteren grotendeels in eigen land terwijl een deel wegtrekt in zuidwestelijke richting naar met name Frankrijk en in mindere mate de noordelijke helft van het Iberisch Schiereiland. Zij worden in de winter aangevuld door meerkoeten die vooral afkomstig zijn uit streken rond de Baltische Zee. Hiervan trekt een deel verder door naar Groot-Brittannië en Frankrijk. De in ons land overwinterende meerkoeten behoren tot de ondersoort *Fulica atra atra* en zijn onderdeel van de Noordwest-Europese flyway-populatie.

Bron: Saxifraga – Bart Vastenhouw

1.2 Relatief belang binnen Europa

De Noordwest-Europese flyway-populatie wordt geschat op 1.200.000-1.900.000 vogels, waarvan in Nederland 27-30% verbleef tijdens de trektijd en winter in de periode 2015/16-2020/21.

1.3 Aandeel van populatie in Vogelrichtlijngebieden

Het gemiddeld seizoensgemiddelde¹ van de meerkoet betrof 260.000 vogels in de periode 2015/16-2020/21, waarvan zich ca. 29% binnen Vogelrichtlijngebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort bevond. Zie paragraaf 4 voor meer informatie over het huidige voorkomen. Zie [de soortpagina op natura2000.nl](https://de-soortpagina.op-natura2000.nl) voor een overzicht van de gebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort.

¹ De som van maandelijks schattingen (tellingen en modelvoorspellingen voor juli-juni), gedeeld door 12. Seizoensgemiddelde is een maat voor de aanwezigheid van een soort in het gehele niet-broedseizoen waar afzonderlijke maandaantallen sterk van elkaar kunnen wisselen. Ze geven een betrouwbaarder beeld dan seizoensmaxima, waar toeval een grotere rol speelt.

B. Bescherming

2. Status

Meerkoet *Fulica atra* (A125). Niet in bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn (inwerkingtreding 1981). Voor Vogelrichtlijngebieden in Nederland relevant als niet-broedvogel.

3. Ecologie

3.1 Algemene beschrijving leefgebied

Het leefgebied van de meerkoet als niet-broedvogel kent een grote verscheidenheid aan zoete waterrijke gebieden. Hij komt zowel in grote 'wetlands' en moerassen voor als op kleinere plassen, in kanalen en vaarten en op allerlei wateren in stedelijk gebied. De meerkoet heeft een voorkeur voor wateren die rijk zijn aan ondergedoken waterplanten of die een goede bodemfauna hebben. Hij neemt ook genoegen met wateren die omzoomd zijn met een talud van gras of met cultuurgrasland. Aquatisch foeragerende meerkoeten duiken niet dieper dan 3 meter en zijn dus gebonden aan ondiepe wateren. In juli-augustus verzamelt een deel van de vogels zich om te ruien. Dan moeten het open water en/of aangrenzende moerassen de ruiconcentraties voldoende bescherming en rust kunnen bieden. Meerkoeten slapen en zoeken voedsel in hetzelfde gebied. De slaappleaatsen bestaan uit rustige, open wateren en oevers van allerlei wateren. Bij strenge vorst worden ijsvrije wateren opgezocht. In stedelijke omgeving zoekt de soort dan bijv. locaties op waar warm water wordt geloosd en/of eenden worden gevoerd.

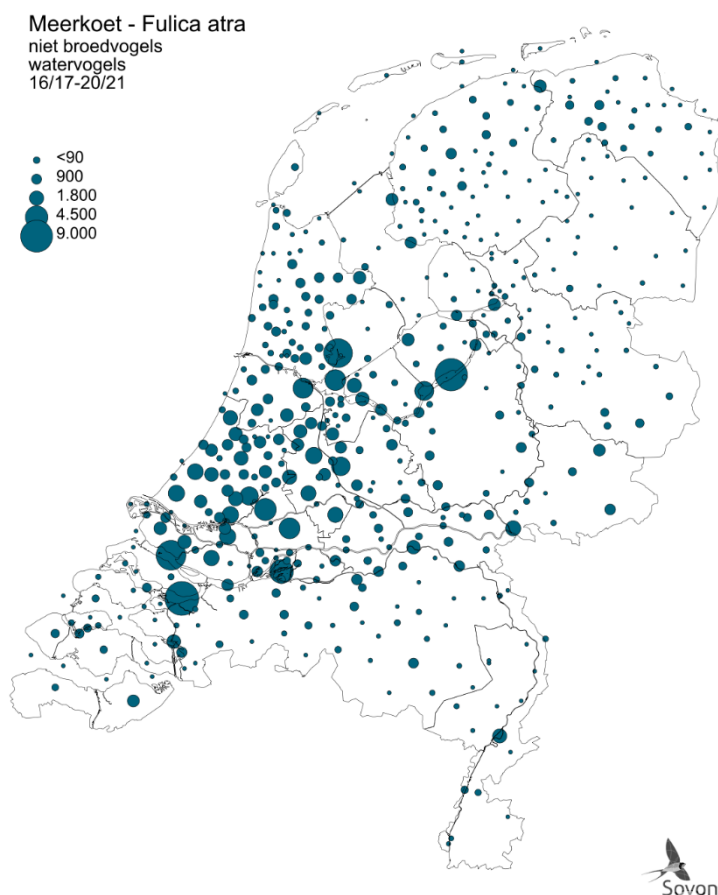
3.2 Voedsel

De meerkoet is een alleseter. Hij eet zowel ondergedoken waterplanten als oevervegetatie en gras en specialiseert zich in sommige gebieden, zoals in het IJsselmeergebied, op driehoeksmosselen. Daarnaast eet de meerkoet andere zoetwatermollusken, (water)insecten en visjes.

C. Voorkomen, Staat van Instandhouding, drukfactoren en maatregelen

4. Huidig voorkomen

De Nederlandse winterpopulatie van de meerkoet omvatte maximaal 410.000-450.000 vogels in de periode 2015/16-2020/21. De meerkoet is in de winter in heel Laag-Nederland wijd verspreid en talrijk, in Hoog-Nederland wat lokaler voorkomend maar zeker niet zeldzaam. Vooral in de eerste helft van de winter zijn de Zoete Rijkswateren belangrijk. De soort piekt hier in de herfst, wanneer massa's zich te goed doen aan waterplanten in grote wateren, met name in het Delta- en IJsselmeergebied. Na deze piek verspreiden ze zich wat egalier over het land. De vogels stappen dan over op o.a. gras, waardoor de verspreidingsaccenten verschuiven naar het rivierengebied en de veenweidegebieden in Noord- en Zuid-Holland. Bij strenge vorst en/of zware sneeuwval concentreren de vogels zich op ijsvrije plekken en komt het accent wat meer te liggen op het zuidwesten van het land, het rivierengebied en stedelijke omgeving. Voor meer verspreidingsinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

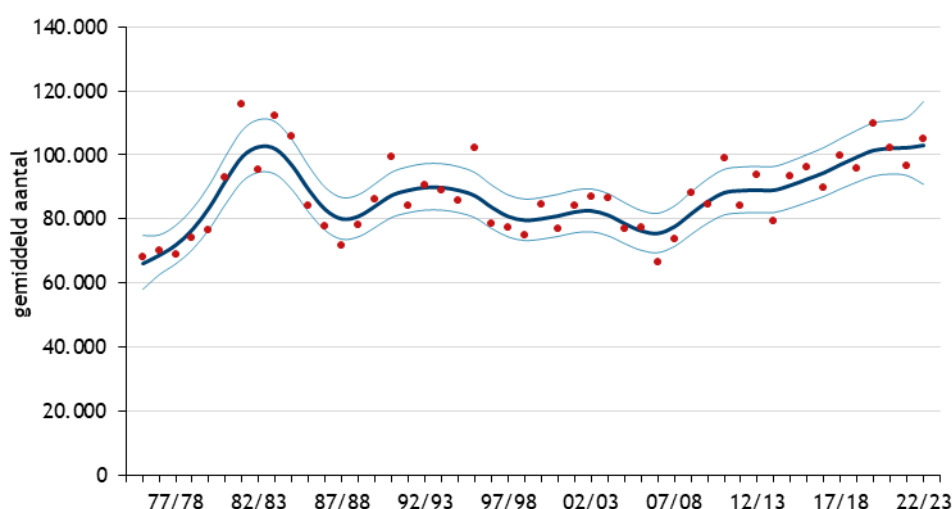
Verspreiding van de meerkoet als niet-broedvogel in de periode 2016/17 – 2020/21. Weergegeven is het gemiddelde seizoensgemiddelde (vogels) per hoofdgebied (cluster van telgebieden).

5. Beoordeling landelijke Staat van Instandhouding

5.1 Trends en ontwikkelingen

De landelijke trend van de meerkoet als niet-broedvogel laat zowel op de lange termijn (1980/81-2022/23) als de korte termijn (2011/12-2022/23) een stabiele aantalsontwikkeling zien.

De trend van de meerkoet als niet-broedvogel vertoont enige schommelingen, maar is over de gehele linie stabiel. Jaarlijkse schommelingen hangen vaak samen met de weersomstandigheden in de winter (Hornman *et al.* 2019). Regionaal zijn er wel verschillen in trends te zien: zo is de meerkoet in veel graslandpolders en kleinere zoetwaterplassen in aantal afgenomen, maar zijn er in de zoete rijkswateren juist toenames te zien. Deze toenames zijn in vrijwel alle zoete rijkswateren te bespeuren: de zoete delen van de Zuidwestelijke Delta, het IJsselmeergebied, de Randmeren en de grote rivieren (Hornman *et al.* 2018, 2019). Met name in de Randmeren is de toename sterk: de meerkoet heeft hier sterk geprofiteerd van een toenemend voedselaanbod in de vorm van kranswieren (van der Winden *et al.* 1997, van Rijn & van Eerden 2021). Hoewel een toename in een aantal van de grote wateren en riviergebieden goed aansluit bij de toegenomen kwaliteit van deze leefgebieden, is op plaatsen waar de meerkoet in aantal is afgenomen niet altijd duidelijk welke factoren hier een rol spelen. Mogelijk is er sprake van migratie van individuen naar de grote wateren en riviergebieden omdat het foerageergebied hier geschikter is, maar dit is met de huidige kennis niet met zekerheid te bepalen. Voor meer trendinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

De aantalsontwikkeling van de meerkoet als niet-broedvogel. Weergegeven is het seizoensgemiddelde in de monitoringgebieden (rode punten), de trendlijn (donkergekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijnen). Deze grafiek is gebaseerd op het Meetnet Watervogels (seizoen juli t/m juni). Merk op dat hoewel de aantalsontwikkeling in de monitoringsgebieden representatief wordt geacht voor de landelijke aantalsontwikkeling, het gemiddeld aantal in de figuur niet direct vergeleken kan worden met het landelijk seizoensgemiddelde (zie 1.3) doordat een (aanzienlijk) deel van de populatie zich buiten de monitoringsgebieden kan bevinden (zie leeswijzer).

5.2 Beoordelingsaspecten Staat van Instandhouding 2022²

i. Verspreidingsgebied: gunstig

De grootte van het verspreidingsgebied van de meerkoet als niet-broedvogel is gelijk gebleven aan de situatie in 1980 (Hornman 2018), waardoor het aspect 'verspreidingsgebied' als gunstig kan worden beoordeeld.

ii. Populatie: gunstig

De stabiele trend op de lange termijn (1980/81-2019/20) in combinatie met de ligging van de populatieaantallen in de periode 2014/15-2019/20 boven een gunstig niveau voor de populatie maakt dat het aspect 'populatie' als gunstig is beoordeeld.

iii. Leefgebied: gunstig

Het leefgebied is in staat om de populatie op een gunstig niveau in stand te houden en er zijn geen indicaties dat de kwaliteit onder druk staat.

² Voor een uitgebreide toelichting van de beoordeling van de Staat van Instandhouding in 2022 wordt verwezen naar de bouwsteen (Sovon 2024) en Vogel *et al.* (2021).

iv. Toekomstperspectief: gunstig

De matig toenemende trend op de korte termijn (2008/09-2019/20) in combinatie met de afwezigheid van belangrijke knelpunten leiden ertoe dat het toekomstperspectief als 'gunstig' wordt beoordeeld.

5.3 Landelijke Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding (SvI) van de meerkoet als niet-broedvogel is in 2022 als gunstig beoordeeld (Sovon 2024). De eerdere SvI beoordelingen zijn in dit document opgenomen zodat zichtbaar is hoe deze over de jaren heen veranderd is³.

Aspect	1981	2004	2015	2022
Verspreidingsgebied	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Populatie	gunstig	gunstig	matig ongunstig	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig	matig ongunstig	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig	gunstig	matig ongunstig	gunstig
Beoordeling SvI	gunstig	gunstig	matig ongunstig	gunstig

5.4 Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud van de omvang en van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor het behoud van een populatie van ten minste 210.000 vogels (seizoensgemiddelde) (ministerie van LNVN 2026).

6. Drukfactoren

- *Ziekten*: de meerkoet is beoordeeld als kwetsbaar voor sterfte door hoogpathogene aviaire influenza (HPAI) vanwege het vaak voorkomen in groepen (Slaterus *et al.* 2024).
- *Verstoring*: de meerkoet is meestal niet schuw en is daarmee minder gevoelig voor verstoring dan veel andere watervogels, tenzij hij in grote concentraties op open water voorkomt (Krijgsveld *et al.* 2008, 2022). Het gaat dan om groepen die op ondergedoken waterplanten foerageren of die ruïen. Waterrecreatie zal met name op de grote wateren tot verstoring kunnen leiden. De verstoring gevoeligheid voor bijvoorbeeld wandelaars in uiterwaarden en polders wordt kleiner ingeschat (Krijgsveld *et al.* 2008).
- *Sterfte door infrastructuur*: meerkoeten zijn potentieel kwetsbaar voor aanvaringen met hoogspanningslijnen (Buij *et al.* 2020).

Invloeden van buiten Nederland

Voor zover bekend zijn er op dit moment geen belangrijke omstandigheden in het buitenland van invloed op de niet-broedende populatie van de meerkoet in Nederland. De Noordwest-Europese flyway-populatie, waartoe de in Nederland verblijvende vogels behoren, lijkt echter af te nemen, hoewel een stabiele trend met de huidige gegevens niet uitgesloten kan worden. Ook de Europese broedvogelaantallen nemen af. Op Europees niveau worden deze afnames onder andere veroorzaakt door habitatverlies als gevolg van ontwatering van agrarisch gebied en moerassen. In sommige landen speelt daarnaast predatie door de Amerikaanse nerts een belangrijke rol (Keller *et al.* 2020).

³Nieuwere beoordelingen van de Staat van Instandhouding zijn niet altijd één op één te vergelijken met eerdere beoordelingen door verschillen in de systematiek (ministerie van LNVN 2006, Foppen *et al.* 2016, Vogel *et al.* 2021).

7. Maatregelen voor beheer, herstel en uitbreiding

Hieronder worden aanbevolen maatregelen genoemd ten behoeve van de soort.

- De meerkoet heeft een gevarieerd dieet, maar voedt zich in de grote wateren naast waterplanten ook met zoetwatermosselen zoals de driehoeksmossel. De afname van de driehoeksmossel in het IJsselmeergebied heeft, in tegenstelling tot bij enkele andere soorten (bijvoorbeeld tafeleend en topper) niet tot een afname aan meerkoeten aldaar geleid (Noordhuis *et al.* 2014). Waarschijnlijk kon de vindingrijke meerkoet relatief makkelijk overschakelen op andere voedselbronnen. Door het beschikbaar maken en houden van andere voedselbronnen zal de meerkoet nog voldoende voedsel kunnen vinden op plaatsen waar het aantal mosselen in aantal is afgenomen (Rijkswaterstaat 2017). Het is hierin met name belangrijk dat er wordt gericht op het beschikbaar maken en houden van waterplanten als kranswieren en fonteinkruiden. De meerkoet eet deze waterplanten, maar kan zich daarnaast ook tegoed doen aan de kleine weekdieren die zich in de waterplanten ophouden (van Rijn & van Eerden 2021). Het stimuleren van waterplantenrijke habitats kan o.a. plaatsvinden door aanleg en inrichting van luwtegebieden, verbetering en uitbreiding van land-water overgangen en moerasaanleg, waardoor de diversiteit in soorten en ruimtelijke structuur wordt gestimuleerd (Noordhuis *et al.* 2014).
- In het binnenland profiteert de grasetende meerkoet, naast het op peil houden van de waterkwaliteit van zoete wateren, ook van het in stand houden van natte graslanden als foerageergebied (Provincie Noord-Holland 2016, Provincie Overijssel 2017).
- Beheeractiviteiten gericht op poelen, sloten, plasdrassen en natte graslanden kunnen het voedselaanbod voor foeragerende meerkoeten verbeteren door een toegenomen aanbod aan kleine ongewervelde waterdieren en voor de meerkoet eetbare vegetatie.
- Grote groepen op open water zijn gevoelig voor verstoring. Over het algemeen wordt bij recreatie bij groepen als afstand tussen de vogels en de verstoringbron een bufferzone van minimaal 500 meter geadviseerd, al kan de situatie tussen locaties verschillen (Krijgsveld *et al.* 2022).

Onderscheid in maatregelen gericht op regulier beheer (instandhouding), preventie of herstel (aanvullende maatregelen om verslechtering te voorkomen of terug te draaien) en/of uitbreiding van leefgebied. Zie de tekst hierboven voor de volledige beschrijving van de maatregelen.

Maatregel	Regulier beheer	Preventie of herstel	Uitbreiding
Stimuleren en behouden waterplantenrijke habitats	x	x	
In stand houden natte landschapselementen en nat grasland	x		
Waarborgen voldoende rust		x	

8. Bronnen

- Buij R., Jongbloed S., van der Jeugd H., Klop E., Lagerveld S., Limpens H., Meeuwssen H., Ottburg F., Schippers P., Tamis J., Verboom J., van der Wal T., Wegman R., Winter E. & Schotman A. 2018. Kwetsbare soorten voor energie-infrastructuur in Nederland; Overzicht van effecten van hernieuwbare energie-infrastructuur en hoogspanningsleidingen op de kwetsbaarste soorten vogels, vleermuizen, zeezoogdieren en vissen, en oplossingsrichtingen voor een natuurinclusieve energietransitie. Wageningen Environmental Research Rapport 2883.
- Foppen R., van Roomen M., van den Bremer L. & Noordhuis R. 2016. De ecologische haalbaarheid van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen voor vogels. Sovon-rapport 2016/51. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Hornman M. 2018. Meerkoet *Fulica atra*. Pp. 230-231 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Hornman M., Koffijberg K., van Winden E., van Els P., Klaassen O., Sovon Ganzen- en zwanenwerkgroep & Soldaat L. 2018. Watervogels in Nederland in 2015/2016. Sovon-rapport 2018/07, RWS-rapport BM 18.08. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Hornman M., Hustings F., Koffijberg K., van Winden E., van Els P., van Kleunen A., Sovon Ganzen- en zwanenwerkgroep & Soldaat L. 2019. Watervogels in Nederland in 2016/2017. Sovon-rapport 2019/01, RWS-rapport BM 19.01. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van Kleunen A., van Roomen M., Janssen J.A.M., Kuiters A.T., van Winden E., Boele A., Schmidt A.M. & van Vreeswijk T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- Keller V., Herrando S., Voříšek P., Franch M., Kipson M., Milanese P., Martí D., Anton M., Klvaňová A., Kalyakin M. V., Bauer H.-G. & Foppen R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- Krijgsveld K.L., Smits R.R. & van der Winden J.R. 2008. Verstoringsgevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Rapport nr. 08-173. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Krijgsveld K.L., Klaassen B. & van der Winden J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Ministerie van LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Ministerie van LNVN. 2026. Natura 2000 Doelendocument 2026; vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten. Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Den Haag.
- Noordhuis R., Groot S., Pires M.D. & Maarse M. 2014. Wetenschappelijk eindadvies ANT IJsselmeergebied. Vijf jaar studie naar kansen voor het ecosysteem van het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer met het oog op de Natura-2000 doelen. Deltares, Delft.
- Provincie Overijssel. 2017. Natura 2000 beheerplan Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht. Zwolle.
- Provincie Noord-Holland. 2016. Natura 2000 beheerplan Eilandspolder 2016-2022. Haarlem.
- Rijkswaterstaat. 2017. Natura 2000 Beheerplan IJsselmeergebied 2017-2023. IJsselmeer.
- van Rijn S.H.M. & van Eerden M.R. 2021. Actualisatie Doeluitwerking Vogelrichtlijnsoorten IJsselmeergebied 2020. Rapportnr. 2021-08. Deltamilieu Projecten, Culemborg.
- Slaterus R., Bresser S. & Brinkman C. 2024. Hoogpathogene aviaire influenza als bedreiging voor vogelpopulaties in Nederland. Sovon-rapport 2024/19. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vogel R., Foppen R., van den Bremer L., van Turnhout C.A.M. & van Roomen M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vogel R., Zoetebier D., van Winden E., Sierdsema H., Foppen R. & van den Bremer L. 2024. Geactualiseerd landelijk overzicht van vogelsoorten met concentraties van (inter)nationaal belang. Sovon-rapport 2024/13. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van der Winden J., Poot M., van den Berg M., Boudewijn T. & Dirksen S. 1997. Kranswieren: voedsel voor grote aantallen watervogels. De Levende Natuur 98: 34-42.

Geraadpleegde websites

- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2024. Bouwsteen Meerkoet niet-broedvogel. <https://stats.sovon.nl/pub/publicatie/21998>. Geraadpleegd op 08/01/2025.